

Motion till riksdagen 2025/26:4040

av **Alireza Akhondi m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:202 Undantag från krav enligt art- och habitatdirektivet vid vattenkraftens omprövning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att vattenkraft som fanns på plats vid Natura 2000-områdets införande inte ska påverkas retroaktivt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen återkomma med förslag om hur kostnaderna för omprövningar av vattenkraften ska sänkas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen återkomma med förslag om hur reglerna för omprövningar av vattenkraften ska förenklas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen återkomma med förslag om hur antalet ofrivilliga utrivningar ska minimeras och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen återkomma med förslag om hur miljöåtgärderna inom omprövningen av vattenkraften ska inventeras och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen har misslyckats kapitalt kring vattenkraftens miljöprövningar. Det har inte blivit enklare för verksamhetsutövarna. Resurser rinner bort i juridiska tvister i stället för att läggas på miljöåtgärder och det finns ingen helhetsbild kring vilka miljöåtgärder som är viktigast att prioritera ur ett nationellt perspektiv. Denna proposition löser inte heller problemen och regeringen borde återkomma med nya förslag för en rättssäker, kostnadseffektiv prövning med minimala ofrivilliga utrivningar och maximal miljönytta.

Denna proposition tar ett litet, men otillräckligt steg för att hantera de allvarliga brister som uppstått i samband med omprövningen av vattenkraftens miljövillkor. Man lyckas vare sig leverera tillräcklig säkerhet för befintliga vattenkraftverk eller lösa de miljöutmaningar som vattenkraften ger upphov till.

Vattenkraften är ryggraden i det svenska energisystemet och dess förmåga till reglering är avgörande för att vi ska kunna ha ett konkurrenskraftigt elpris både i dag och i framtiden. Vattenkraftens reglerförmåga är avgörande för att integrera mer av den billigaste energiproduktionen som sol och vind, och därmed klara klimatomställningen utan att elpriserna skenar. Den nuvarande processen för miljöprövningar har dock präglats av stor rättsosäkerhet, orimliga kostnader och ett hot mot såväl storskalig som småskalig elproduktion utan att miljöåtgärderna blivit tillfredsställande.

Regeringens förslag om att införa en möjlighet till undantag från art- och habitatdirektivets krav i vissa fall är ett steg i rätt riktning, men det är otillräckligt. Förslaget löser inte det grundläggande problemet: att de åtgärder som behöver göras inte kommer till stånd på rätt platser, till en rimlig kostnad och med god rättssäkerhet. Det saknas helt enkelt en inventering kring var vi får mest miljönytta för pengarna och den spillda energin.

Den ”Svartårunda” som myndigheter tillsammans med intresseorganisationer och verksamhetsägare genomförde visade tydligt på att naturliga vandringshinder, samhällsbehov där vägar anlagts på dammar och prioritering av hotade arter inte tas hänsyn till på ett adekvat sätt. Samtidigt ser vi krav på fria vandringsvägar för arter som gädda och abborre trots att dessa inte är hotade.

Den nuvarande prövningen har blivit en mardröm där miljöåtgärder inte kommer på plats där de behövs som mest och där miljöåtgärder och utrivningar krävs på platser där de har liten effekt på de arter som verkligen behöver nya livsmiljöer. Naturliga vandringshinder måste inventeras och andra samhällsnyttor som infrastruktur,

rekreation, turism och beredskap behöver vägas in när avvägningarna sker. Mer resurser och fokus på tidiga samråd behövs. Dessutom behövs en nationell sammanhållen prövning från myndighetshåll för att optimera miljönyttan i förhållande till de avsatta energiresurserna som får nyttjas.

Stora summor läggs nu på processer i domstolar i stället för på miljöåtgärder vilket är ett slöseri eftersom det dels gör att resurser äts upp av rättsprocesser i stället för att gå till miljöåtgärder, dels för att vi riskerar onödigt många utrivningar och minskad energiproduktion som följd. Här behöver regeringen ge tydligare styrning till sina myndigheter och förtydliga regelverken så att processerna effektiviseras och kostnaderna minskas. Det är också välkommet för att frigöra tid för mark- och miljödomstolarna som redan är en flaskhals i tillståndsprocesserna.

Det finns också en rättslig osäkerhet som uppstår när befintliga anläggningar, varav många har funnits i över ett sekel och utgör viktiga kulturmiljöer, ska prövas mot ett regelverk som inte var avsett för dem. Processen blir en omständlig, kostsam och oförutsägbar prövning av hela verksamhetens existensberättigande.

När Natura 2000-reglerna infördes i miljöbalken 2001 var det med den underförstådda premissen att pågående, lagliga verksamheter som vattenkraften var en accepterad del av den miljö som skulle skyddas. Att nu, över två decennier senare, retroaktivt ifrågasätta dessa anläggningars förenlighet med direktiven skapar en ohållbar situation.

Vidare misslyckas propositionen med att reda ut den kostnadsbörda som drabbar småskaliga vattenkraftsägare vid omprövning av vattenkraften. De belastas med mycket stora utredningskostnader för att kunna påvisa att deras verksamhet är förenliga med art- och habitdirektivet. Regeringen bör även här återkomma med förslag så att småskaliga vattenkraftsägare inte slås ut på grund av denna börda.

Alireza Akhondi (C)

Rickard Nordin (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Martina Johansson (C)